

K životnímu jubileu olomoucké slavistky Zdeňky Vychodilové

Letos na jaře oslavila své jubileum členka Katedry slavistiky na Filozofické fakultě UP v Olomouci doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc., (nar. 6. 4. 1956). Univerzitě Palackého zasvětila již více než polovinu života, působí tam od r. 1980, kdy nastoupila po absolvování odborného studia němčiny a ruštiny na katedru rusistiky, nyní slavistiky, dnes patří k předním reprezentantům české lingvistické i translatologické rusistiky.

Doc. Vychodilová se narodila v Olomouci, pochází z učitelské rodiny. V r. 1981 získala na FF UP titul PhDr. v oboru moderní filologie, v r. 1990 obhájila na FF MU v Brně kandidátskou disertaci zpracovanou pod vedením školitele prof. PhDr. Rudolfa Zimka, DrSc., a získala titul CSc. v oboru jazykověda konkrétních jazykových skupin, v r. 2005 se habilitovala před Vědeckou radou FF UP a byla jmenována docentkou v oboru jazykověda konkrétních jazyků – srovnávací slovanská jazykověda.

Během svého působení na katedře slavistiky absolvovala Z. Vychodilová řadu studijních pobytů v zahraničí. Zpočátku to byly delší stáže, např. na Moskevské státní univerzitě, na Institutu ruského jazyka AV SSSR nebo na univerzitě v Sankt-Peterburgu, v posledních letech jsou to zejména týdenní, často opakované přednáškové pobyty (Sokrates, Erasmus) na univerzitách v Polsku, Bulharsku, Německu, Rakousku, Itálii, Anglii, Belgii, které současně slouží k navazování četných odborných kontaktů s tamními slavistickými pracovišti. Stejně aktivní je ovšem její účast s přínosnými referáty také na domácích konferencích a symposiích, kde úspěšně reprezentuje naši lingvistiku i translatologii.

Doc. Vychodilová je činná rovněž v oblasti organizace vědecké práce. Je členkou Jazykovědného sdružení při AV ČR, České asociace rusistů, Jednoty tlumočnicků a překladatelů, členkou redakčních rad recenzovaných časopisů *Rossica Nitriensia* (Slovensko), *Rossica Olomucensia*, *Auspicia*, posuzovatelkou VEGA a KEGA. V letošním roce byla jmenována také členkou Českého komitétu slavistů. Na fakultě obětavě pracuje jako předsedkyně oborové rady pro Ruský jazyk i jako členka oborové rady pro Srovnávací slovanskou filologii. Jako školitelka dovedla k obhajobě disertace v doktorském studijním programu Ruský jazyk již tři doktorandy, další tři se připravují. Kromě toho vede ročně v průměru deset magisterských nebo bakalářských prací.

Odborná činnost Z. Vychodilové v oblasti lingvistiky je široká, zahrnuje teoreticky vysoce náročné tematické okruhy a je realizována v řadě odborných článků a studií, zejména pak v dvou knižních monografiích završujících vždy příslušné badatelské období.

První monografie spadá do textové lingvistiky, o čemž svědčí i její název *Výrazové prostředky textové soudržnosti v češtině v porovnání s ruštinou* (UP, Olomouc 2008, 298 s.). Jedná se o zajímavé a aktuální téma z široké a nesnadné problematiky výrazových

prostředků textové soudržnosti. Autorka se zde v rusko-českém konfrontačním pohledu snaží postihnout funkční pole zájmných lexémů *ten/etot* a *to/eto* a stanovit jejich funkční ekvivalenty. Sleduje shody a především odlišnosti ve funkčním zatížení zájmných výrazových prostředků textové soudržnosti v ruštině a češtině a vyvozuje závěry pro lingvistickou a překladatelskou teorii i praxi.

Druhá monografie, která je věnována syntaktické elipse a některým dalším způsobům neexplicitního vyjadřování v syntaxi, vyšla pod názvem *Výrazová úspornost v syntaxi hovorové ruštiny* (UP, Olomouc 2011, 178 s.). Zde autorka podala mnohostrannou analýzu elipsy a příbuzných jevů jak v rovině teoretické, tak v rovině aplikace teoretických poznatků na konkrétní jazykový materiál současné ruštiny, češtiny a částečně také slovenštiny. Práce současně přispěla k pojmovému a terminologickému zpřesnění: elipsa je chápána jako jev, který výhradně patří do oblasti parole, a je důsledně odlišována od tzv. nulové formy syntaktického znaku, patřícího do oblasti langue.

Z. Vychodilové však není cizí ani odborný zájem o současné vývojové tendence v ruském lexiku, zkoumá např. aktuální ruskou slovní zásobu sociální sféry v porovnání se situací v češtině.

Konfrontační výzkum současného jazykového materiálu, synchronní komparatistika, s sebou logicky nese problematiku překladu, k němuž jubilatka tíhne již od studentských let, kdy našla zálibu v uměleckém překladu. Překladatelství je tedy druhou specializací doc. Vychodilové. Má na svém kontě také již knižně vydané překlady (z poslední doby např. *Tichon Zadonský. Duchovní poklad* [2012] nebo *Jan Kronštadský. Můj život v Kristu. Výbor* [2014]). V současné době pracuje na překladech moderní ruské prózy.

Přednáší teorii překladu i další translatologické disciplíny, vede semináře k uměleckému překladu, které se těší u studentů velké oblibě. Pod jejím vedením se studenti dlouhodobě umisťují na předních příčkách celostátních překladatelských soutěží Jiřího Levého a soutěží pořádaných Ruským střediskem vědy a kultury v Praze. V letošním roce se prestižní celostátní překladatelské soutěže vyhlášené tímto střediskem zúčastnilo z celkového počtu 22 překladatelů (překládalo se 66 soutěžních překladů) osm studentek olomoucké katedry slavistiky, přičemž první a třetí místo získaly studentky doktorského studia, jejichž školitelkou je doc. Vychodilová.

Jubilantka je také řešitelkou a spoluřešitelkou studentských výzkumných projektů IGA s translatologickou tematikou. Hlavními výstupy jsou monografie: Vychodilová, Z. a kol.: *Současné ruské drama* (UP, Olomouc 2014), Pechal, Z. a kol.: *Současná ruská, polská a ukrajinská literatura* (UP, Olomouc 2013), kde pochází z pera Z. Vychodilové mj. stať *Jazyk soudobé ruské prózy jako problém překladatelský*; zatím poslední monografie Vychodilová, Z. a kol.: *Současná ruská poezie* je v tisku.

Z. Vychodilová má nemalý podíl rovněž na mnoha dalších kolektivních monografiích, např. Zahrádka, M. a kol.: *Slovník rusko-českých literárních vztahů* (Ústí nad Orlicí 2008), Kalivodová, E. et al.: *Tajemná translologie* (Praha 2008), *Tematický česko-polsko-ruský slovník pohraničí* (Opole 2015) aj.

Zanedbatelná není ani produkce učebních textů pro studenty. Ve spoluautorství s L. Stěpanovou napsala Z. Vychodilová skripta *Ruské pravoslavné reálie* (1998) a *Zeměpisné a politické reálie současného Ruska* (2000, 2002), která mají široké pole využití. Podílela se rovněž na několikadílné *Cvičebnici překlada pro rusisty*, v poslední době pak vyšla její příručka *Vvedenije v teoriju perevoda dlja rusistov* (2013), která je sice primárně určena studentům bakalářského stupně oboru rusistika, ale může být využita i zájemci z řad rusistické překladatelské a tlumočnické veřejnosti.

Pro doc. Vychodilovou je příznačná šíře jejích zájmů. Třebaže se specializuje na lingvistiku a translologii, není jí neznámá ani problematika literárněvědná nebo kulturologická. Aktivně se účastní kulturního života své milované Olomouce, po níž dokáže také ochotně a přitom erudovaně provázet zahraniční návštěvy katedry. Nestojí stranou ani v mimovyučovacím životě katedry, iniciativně a obětavě pomáhá zajišťovat různé akce, a to bez ohledu na svůj čas nebo pohodlí. Je skromná, nekonfliktní a taktní, jednat s ní je vždy příjemné a obohacující. Patří po všech stránkách k oporám katedry a má velký podíl na pozitivním hodnocení olomoucké slavistiky jak domácími, tak zahraničními slavistickými pracovišti.

U příležitosti jejího životního jubilea jí patří dík za úctyhodnou dosavadní práci. Do dalších let jí přeji jménem jejích přátel i kolegů a nepochybně také studentů stálé zdraví, životní pohodu a mnoho dalších úspěchů ve vědecké i pedagogické práci.

Helena Flídrová

